

**De leesbaarheid van Nederlandse nieuwscontent tegenover
het leesniveau van de Nederlandse bevolking**

The readability of Dutch news content compared to the reading level of the
Dutch population

Dion Ploeg

BA Scriptie Communicatie- en Informatiewetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

M. Zwets & W. G. Reijnerse

Samenvatting

Dit onderzoek vertrekt vanuit de vaststelling dat (1) het niveau van nieuwscontent over het algemeen niet aansluit bij het niveau van haar lezer – en met de jaren zelfs alleen maar moeilijker wordt, terwijl (2) het belang van nieuwscontent juist alleen maar toeneemt, om antwoord te bieden op de vraag in hoeverre de leesbaarheid van Nederlandse online nieuwscontent in overeenstemming is met het leesniveau van de Nederlandse burger. Hiervoor is een corpus verzameld bestaande uit 500 nieuwsartikelen van de vijf populairste Nederlandse nieuwsplatformen. De artikelen zijn geanalyseerd aan de hand van de Flesch-Douma-formule. Het leesniveau van de Nederlandse burger is in kaart gebracht aan de hand van het Europees Referentiekader. Uit dit onderzoek is gebleken dat Nederlandse nieuwscontent gemiddeld genomen net scoort onder de minimale streefscore die is afgeleid uit het door de Nederlandse overheid voorgeschreven minimale algemeen maatschappelijk functioneel niveau. Iets meer dan de helft van de onderzochte artikelen scoorde onder de streefscore. Hierdoor is op dit moment een op de vijf Nederlanders niet in staat Nederlandse nieuwscontent adequaat te interpreteren en te verwerken, en hebben drie van de vijf Nederlanders geen toegang tot meer dan de helft van alle Nederlandse nieuwscontent.

Inleiding

In november 2018 verscheen in wetenschappelijk tijdschrift *Journalism* een artikel van communicatie professor Ben Wasike over zijn onderzoek naar de leesbaarheid van krantenartikelen in Texas. In dat onderzoek analyseerde hij de leesbaarheid van 400 lokale krantenartikelen die hij vergeleek met bestaande cijfers over geletterdheid in Texas. Hieruit bleek dat nieuwscontent over het algemeen een te hoge moeilijkheidsgraad heeft en niet aansluit bij het leesniveau van haar lezer. Een opvallende constatering, zeker gezien het feit dat het belang van nieuwscontent in de moderne democratische samenleving juist alleen maar aan het toenemen is (Möller & De Vreese, 2013; Van Cauwenberge, 2015). Daarnaast lijken journalisten zich hier (nog) niet van bewust. Zo blijkt uit onderzoek van Dalecki, Lasorsa & Lewis (2009) dat nieuwscontent – in tegenstelling tot andere vormen van geschreven content – de laatste jaren juist alleen maar moeilijker te lezen wordt.

Wasike was overigens niet de eerste die de discrepantie tussen journalist en lezer heeft aangekaart. Zo schreef Otto Scholten in zijn boek *Krant en Democratie* (1982) al over het verwijt dat de pers onvoldoende rekening houdt met haar publiek. Ook hij deed hiervoor onderzoek naar onder andere de leesbaarheid van krantenartikelen. Hieruit bleek dat Nederlandse dagbladen voor zes van de tien Nederlanders moeilijk toegankelijk zijn. Het onderzoek van Scholten is echter wel een van de weinige voorbeelden van onderzoek naar de leesbaarheid van Nederlandse nieuwscontent. Daarnaast is het onderzoek inmiddels bijna 40 jaar oud. Nadien is – zo stelt ook Wasike in zijn artikel – de leesbaarheid van kranten als onderzoeksgebied enigszins in de vergetelheid geraakt. Dit terwijl onderzoek naar leesbaarheid sinds de intrede van de personal computer juist aanzienlijk toegankelijker is geworden (Jansen & Boersma, 2013). In andere disciplines als onderwijs en gezondheidscommunicatie heeft dit dan ook geleid tot een gestage groei van wetenschappelijk onderzoek naar de leesbaarheid van materialen als schoolboeken, bijsluiters en gezondheidspamfletten, maar de journalistieke wetenschap blijft vooralsnog onderbelicht.

Om die reden vertrekt dit onderzoek¹ vanuit de vaststelling dat (1) het niveau van nieuwscontent over het algemeen niet aansluit bij het niveau van haar lezer – en met de jaren zelfs alleen maar moeilijker wordt, terwijl (2) het belang van nieuwscontent juist alleen maar toeneemt, om antwoord te bieden op de vraag in hoeverre de leesbaarheid van Nederlandse nieuwscontent in overeenstemming is met het leesniveau van de Nederlandse burger.

¹ Deze scriptie is onderdeel van een groter onderzoek bestaande uit in totaal vijf verschillende scripties. Hierover volgt meer in de hierop volgende hoofdstukken.

Theoretisch kader

Ontwikkelingen binnen het nieuwsmedialandschap

In de moderne samenleving veranderen nieuwsmedia en nieuwsconsumptie sneller dan ooit tevoren. Zo heeft bijvoorbeeld digitalisering ervoor gezorgd dat het dagbereik van de traditionele geprinte nieuwsmedia al jaren aanhoudend afneemt, terwijl online nieuwsplatformen juist steeds populairder worden. De twee grootste Nederlandse dagbladen, De Telegraaf en AD, bereiken inmiddels online zelfs al meer lezers dan in print (Bakker, 2019). Ook is de rol van nieuwsmedia binnen de maatschappij steeds aan het veranderen. Zo worden de pluriformiteit, onafhankelijkheid en toegankelijkheid van nieuwsmedia steeds belangrijkere pijlers van onze moderne democratische samenleving (Commissariaat voor de Media, 2019). Een succesvolle democratie vergt namelijk een zekere van engagement van haar burgers. Het principe dat daaronder schuilgaat, is dat burgers in een democratie enige vorm van inspraak hebben in beslissingen die invloed hebben op de samenleving (Dahlgren, 2009), en voor het effectief functioneren van een democratie is het dus van belang dat burgers voldoende geïnformeerd zijn over wat er in de samenleving gebeurt (Delli Carpini & Keeter, 1996). In onze moderne gemediatiseerde samenleving zijn nieuwsmedia de belangrijkste verstrekkers van deze informatie (Van Cauwenberge, 2015). Verder heeft nieuwsmediagebruik ook een positieve invloed op de politieke socialisatie van burgers, politieke participatie en maatschappelijk engagement, de kwaliteit van de publieke opinie en het versterken van sociale banden binnen de samenleving (Newton, 1999; Möller & De Vreese, 2013; Kim, Wyatt & Katz, 1999; Yamamoto, 2011). Zo creëren nieuwsmedia een gemeenschappelijk kader dat burgers helpt in deze samenleving te participeren (Van Cauwenberge, 2015).

Toch neemt de interesse in nieuws en de consumptie van nieuwsmedia al decennia lang langzaam af (Commissariaat voor de Media, 2019). Stempel (1981) verwijt dit fenomeen deels aan het feit dat journalisten geen rekening houden met het leesniveau van diens publiek. Volgens hem is de enige oplossing om de afnemende nieuwsconsumptie tegen te gaan het vergemakkelijken van de leesbaarheid van nieuwscontent. In dat licht is de meest opvallende ontwikkeling binnen het nieuwsmedia landschap daarom misschien wel het feit dat nieuwscontent – in tegenstelling tot andere vormen van geschreven content – met de jaren juist alleen maar steeds moeilijker te lezen wordt (Dalecki et al., 2009). Een eerste mogelijke oorzaak hiervan is dat journalisten verhoudingsgewijs een steeds hoger opleidingsniveau hebben en meer geneigd zijn voor zichzelf en andere hoger opgeleiden te schrijven dan voor de lezer (Miljan & Cooper, 2003). Ook zijn journalisten zich steeds vaker bewust van het feit dat een

verhaal meerdere invalshoeken heeft, waardoor ze meer afhankelijk zijn van externe experts. Het gebruik van jargon door deze experts kan de leesbaarheid van een tekst vermoeilijken (Dalecki et al., 2009). Verder worden nieuwsmedia geacht een steeds complexer wordende wereld te beschrijven. Wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen resulteren in nieuws dat steeds verder van het dagelijks leven van de lezer afstaat, wat nieuwscontent minder toegankelijk maakt (Danielson, Lasorsa & Im, 1992). Tot slot kan de omgekeerde piramidestijl – waarbij de meest belangrijke informatie eerst komt, gevolgd door steeds minder belangrijk wordende informatie – die journalisten hanteren een rol spelen. Zo vond Stapler (1985) dat de lead paragraaf van nieuwscontent moeilijker te lezen is dan de drie daaropvolgende paragrafen.

De leesbaarheid van nieuwscontent kan echter ook afhangen van de rubriek waarbinnen het artikel verschijnt. Stempel (1981) onderzocht nieuwscontent uit zes verschillende nieuwsrubrieken: buitenland, binnenland, lokaal nieuws, familienieuws, sportnieuws en redactionele artikelen. Hieruit bleek dat, hoewel over het algemeen alle geraadpleegde nieuwscontent gemiddeld een moeilijk te lezen niveau heeft, er significante verschillen zijn tussen de verschillende nieuwsgenres. Zo vond hij dat internationaal nieuws het moeilijkst te lezen is, terwijl familie- en sportnieuws het makkelijkst te lezen zijn. Wasike (2018) onderzocht ook de leesbaarheid van zes nieuwsrubrieken: hard nieuws, sportnieuws, entertainment nieuws, zakelijk/financieel nieuws, nieuws over gezondheid, en nieuws over onderwijs. Hij vond dat zakelijk/financieel nieuws het moeilijkst te lezen is, terwijl sportnieuws het makkelijkst te lezen is. Tot slot vonden ook Fowler en Smith (1982) verschillen in complexiteit tussen verschillende nieuwsgenres. Nieuwscontent die directe voldoening zou geven, zoals sportnieuws en entertainment, is aanzienlijk makkelijker te lezen dan harde nieuwsberichten zoals wetenschappelijk en zakelijk nieuws. Jung (2003) vergeleek online zakelijk nieuws met geprint nieuws en vond eveneens dat business nieuws gemiddeld genomen het moeilijkst te lezen is, ongeacht het mediaplatform.

Taalniveau in Nederland

Zoals eerder benoemd, is de informatie die nieuwsmedia verstrekken dus van essentieel belang binnen een democratie. Daarvoor dient de ontvanger logischerwijs echter wel in staat te zijn die informatie te interpreteren en verwerken. Als voorwaarde om te kunnen participeren in de moderne samenleving schrijft het OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) dan ook beheersing van de volgende kernvaardigheden voor: taalvaardigheid, rekenvaardigheid en het probleemoplossend vermogen van volwassenen. Deze vaardigheden

Tabel 1. Percentage van de Nederlandse bevolking dat beschikt over de verschillende niveaus van het ERK, oplopend van A1 (*Breakthrough*) tot C2 (*Mastery*)

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Percentage van de Nederlandse bevolking	5%	15%	40%	25%	15%	0%

Noot. Aangepast van “Schrijven in eenvoudig Nederlands”, door Heij, K. & Visser, W., 2006, p. 20, Den Haag: SDU Uitgevers.

zijn essentieel voor het adequaat interpreteren en verwerken van de informatie die men dagelijks dient te gebruiken (OECD, 2013). Om de mate waarin een individu over deze vaardigheden beschikt in kaart te brengen, wordt het Europees Referentiekader (ERK) voor moderne vreemde talen gehanteerd (Meijer & Noijons, 2008). Dit kader werkt met een schaal waarop zes niveaus te behalen zijn die ieder betrekking hebben op spreekvaardigheid, luistervaardigheid, gespreksvaardigheid, leesvaardigheid en schrijfvaardigheid. De niveaus verwijzen naar taalgebruikers als beginnend (A), onafhankelijk (B) of vaardig (C) en worden, oplopend van laag naar hoog, aangeduid met: A1 (*Breakthrough*), A2 (*Waystage*), B1 (*Threshold*), B2 (*Vantage*), C1 (*Effective Operational Proficiency*) en C2 (*Mastery*). In ieder niveau zit de veronderstelling dat het ook de aspecten van de lagere niveaus omvat. Zo wordt iemand die over B1-niveau beschikt ook geacht te kunnen wat wordt beschreven voor A2-niveau.

B1-niveau wordt beschouwd als het drempelniveau (*threshold*) waarover volwassenen zouden moeten beschikken om volledig te kunnen participeren in de samenleving. Op dit niveau wordt verwacht dat iemand de belangrijkste punten begrijpt van standaard taal over vertrouwde zaken die regelmatig voorkomen in maatschappij. Ongeveer 80% van de Nederlandse bevolking beschikt over taalbeheersing van B1-niveau of hoger (zie Tabel 1). Om die reden hanteert bijvoorbeeld de Nederlandse overheid B1-niveau in al haar online communicatie uitingen (Rijksoverheid, z.d.). Zo zijn in ieder geval alle volwassenen die beschikken over het voorgeschreven algemeen maatschappelijk functioneel niveau in staat deze belangrijke informatie adequaat te interpreteren en verwerken. In dat licht lijkt het ook wenselijk dat Nederlandse nieuwscontent op B1-niveau wordt geschreven. Teksten op B1-niveau kenmerken zich over het algemeen door overwegend hoogfrequente woorden en korte zinnen te gebruiken (Heij & Visser, 2006). Zo herkennen lezers herkennen woorden die frequent voorkomen eerder en nemen ze er minder lang de tijd voor (Kliegl, Grabner, Rolfs & Engbert, 2004). Braat (2015) komt daarnaast – aan de hand van een aantal specifieke tekstkenmerken die invloed hebben op tekstmoeilijkheid – nog met een aantal voorschriften voor teksten op B1-niveau: allereerst

kunnen teksten op B1-niveau beter omslachtig woordgebruik en jargon vermijden, aangezien teksten hierdoor moeilijker te begrijpen zijn (Van der Spek, 2011). Daarnaast kan het gebruik van lange of complexe zinnen ervoor zorgen dat een tekst te moeilijk wordt. De gemiddelde richtlijn voor een goede zin op B1-niveau is tien woorden. Woorden dienen ook niet te lang te zijn. Zo nemen lezers langer de tijd voor lange woorden (Kliegl et al., 2004) en is het voor beginnende lezers moeilijker om lange woorden te decoderen (Aghababian & Nazir, 2000). Tot slot kunnen zinnen met tangconstructies (waarbij woorden die grammaticaal gezien bij elkaar horen ver uit elkaar komen te staan), passief taalgebruik of telegramstijl kunnen beter worden vermeden.

Leesbaarheidsformules

Idealiter voldoet nieuwscontent dus aan de voorschriften voor teksten op B1-niveau. Zonder context valt aan de hand van deze voorschriften echter nog moeilijk te achterhalen van welk niveau een tekst is. Daarom zijn er in de loop der jaren verscheidene leesbaarheidsformules ontwikkeld zo eenvoudig mogelijk voorspellen welk niveau vereist is om een bepaalde tekst te kunnen lezen en dit cijfermatig uitdrukken, zodat teksten met elkaar vergeleken kunnen worden (Redish, 2000). De meest gebruikte leesbaarheidsformule werd de *Flesch reading ease scale* van Rudolf Flesch, uit 1948 (Jansen & Lentz, 2008). Hij ontwikkelde een formule die leesgemak voorspelt door twee constanten te verrekenen met het gemiddelde aantal lettergrepen per woord van een tekst (het aantal lettergrepen gedeeld door het aantal woorden) en de gemiddelde zinslengte van een tekst (het aantal woorden gedeeld door het aantal zinnen) (Flesch, 1949). Op deze manier wordt de leesbaarheid van een tekst dus bepaald aan de hand van de eerder genoemde tekstkenmerken woordmoeilijkheid en zinscomplexiteit. De uitkomst van de formule is een getal tussen 0 en 100. Hoe hoger de score, des te gemakkelijker de tekst te begrijpen is. Zo ontvangen bijvoorbeeld kinderboeken over het algemeen een score nabij 100, wat erop wijst dat ze gemakkelijk te lezen zijn (Harrison, 1980). Teksten met een score van 50 of lager worden over het algemeen geclassificeerd als moeilijk te lezen (Dalecki et al., 2009; Flesch, 1981). De Flesch-formule werd zo populair dat Microsoft voor een aantal talen (niet voor het Nederlands) de Flesch-formule heeft ingebouwd in het veelgebruikte tekstverwerkingsprogramma Word (Jansen & Boersma, 2013). Daarnaast vormt de Flesch-formule de basis van veel wetenschappelijk naar leesbaarheid. Zo vond bijvoorbeeld Fowler (1978) aan de hand van de Flesch-formule dat kranten overwegend moeilijker te lezen zijn dan bijvoorbeeld romans. Romans scoorden een gemiddelde Flesch-score van 76,12, terwijl kranten daar ruim onder zaten met een gemiddelde Flesch-score van 42,8.

Tabel 2. Interpretatie van de Flesch-Douma-formule, met de toegekende waardeschaal, het corresponderende opleidingsniveau, en het percentage van de Nederlandse bevolking dat over dat opleidingsniveau beschikt

Flesch-Douma-score	Waardeschaal	Niveau	Percentage
0 – 30	Zeër moeilijk	Wo	10%
30 – 45	Moeilijk	Hbo	20%
45 – 60	Tamelijk moeilijk	Havo/vwo	40%
60 – 70	Normaal	Vmbo	20%
70 – 80	Tamelijk gemakkelijk	Lager onderwijs	10%
80 – 90	Gemakkelijk		
90 – 100	Zeër gemakkelijk		

Noot. Aangepast van “*Journalistieke radio- en tv-teksten schrijven*”, door Pelgrims, P., 2005, p. 29, Amsterdam: Lannoo.

De Flesch-formule werkt echter enkel voor teksten geschreven in de Engelse taal en is dus niet toe te passen op Nederlandse teksten. Zo vond Douma (1960) dat, doordat de structuur van de Nederlandse en de Engelse taal niet gelijk zijn, de Nederlandse taal over het algemeen meer woorden en zinnen nodig heeft dan de Engelse taal om dezelfde boodschap over te brengen. Ook de Nederlandse woordlengte is over het algemeen langer. Hierdoor kloppen de constanten waar in de Flesch-formule mee gerekend wordt niet meer. Door deze constanten aan te passen, ontwikkelde Douma (1960) een formule specifiek toepasbaar voor teksten geschreven in het Nederlands: de Flesch-Douma-formule. Voor de interpretatie van de uitkomsten stelde hij ook een nieuwe tabel op, waarin hij de Flesch-Douma-score koppelde aan opleidingsniveau (zie Tabel 2). Zo wordt het dus alsnog mogelijk de leesbaarheid van Nederlandse teksten te voorspellen aan de hand van woordmoeilijkheid en zinscomplexiteit.

Aan de hand van Tabel 2 wordt echter nog niet duidelijk wanneer een tekst van B1-niveau is. Nu blijkt het ERK niet de enige maatstaf die kan worden gehanteerd bij het beoordelen van taalvaardigheden. Een tweede mogelijkheid hiervoor is het Referentiekader Taal. Dit referentiekader wordt sinds 2010 wettelijk gebruikt in het onderwijs en geeft een beschrijving van het streefniveau van de taalvaardigheid van leerlingen voor bepaalde sleutelmomenten in de onderwijsloopbaan. De niveaus worden, oplopend van laag naar hoog, aangeduid met: 1F (primair onderwijs), 2F (vmbo en mbo 1, 2 en 3), 3F (mbo 4 en havo) en 4F (vwo). Hierbij wordt niveau 2F gezien als het algemeen maatschappelijk functioneel niveau waaraan elke Nederlander zou moeten voldoen (SLO, 2020). Aan niveau 2F van het Referentiekader Taal wordt dus eenzelfde definitie toegekend als aan het B1-niveau van het

ERK, waaruit blijkt dat teksten op B1-niveau voldoen aan het streefniveau van vmbo-leerlingen. Hieruit kan aan de hand van Tabel 2 worden afgeleid dat teksten op B1-niveau een minimale Flesch-Douma-score dienen te hebben van 60.

Complicaties van leesbaarheidsformules

Er klinken echter ook geluiden van kritiek aangaande de validiteit en betrouwbaarheid van zulke leesbaarheidsformules. Zo wordt in de eerste plaats het verband tussen woord- en zinslengte enerzijds en tekstbegrijpelijkheid anderzijds vaak ten onrechte beschouwd als een oorzakelijk verband. Hoewel er een onmiskenbare samenhang tussen beiden is, leidt het langer maken van zinnen namelijk niet per definitie tot een moeilijker te begrijpen tekst (Jansen & Lentz, 2008). Zo zijn lange zinnen niet enkel moeilijk te begrijpen omdat ze lang zijn, maar is lengte slechts een gevolgtrekking van verschillende taalkundige aspecten die zinnen moeilijker maken (Redish, 2000). De Flesch-formule neemt bijvoorbeeld enkel woord- en zinslengte mee in de vergelijking, terwijl woordmoeilijkheid en zinscomplexiteit ook deels worden bepaald door woordfrequentie en voorspelbaarheid van een tekstvoortzetting (Kraf & Pander Maat, 2009). Uit onderzoek van Jansen en Boersma (2013) blijkt echter dat gemiddelde woordlengte en gemiddelde zinslengte weldegelijk de belangrijkste voorspellers van leesbaarheid zijn. Door de jaren heen is de diagnostische waarde en validiteit van leesbaarheidsformules dan ook meermaals aangetoond (Gunning, 1952; Porter, 1982; Weeks & Wallace, 2002). Daarnaast heeft de intrede van de personal computer ervoor gezorgd dat (1) de betrouwbaarheid en objectiviteit van leesbaarheidsformules gewaarborgd kan worden, aangezien deze procedure geautomatiseerd kan plaatsvinden (meer hierover in de methodesectie) en dus voor een bepaalde tekst steeds dezelfde uitkomst zal produceren (Dalecki et al., 2009), en dat (2) de leesbaarheid van grote hoeveelheden teksten snel en accuraat kan worden bepaald (Jansen & Boersma, 2013). Om die redenen zal dit onderzoek gebruik maken van de Flesch-Douma-formule om leesbaarheid in kaart te brengen.

Een tweede kritiekpunt blijft echter dat leesbaarheidsformules enkel kwantificeerbare elementen van een tekst meten. Hierdoor wordt voorbijgegaan aan alle andere tekstkenmerken die mogelijk nog invloed kunnen hebben op de moeilijkheid van een tekst. Kraf en Pander Maat (2009) noemen bijvoorbeeld zinscomplexiteit en informatiedichtheid. Zinscomplexiteit wordt deels bepaald door syntactische afhankelijkheden – de lengte die bijvoorbeeld tangconstructies moeilijk maakt – in een zin (Temperley, 2007; Van der Spek, 2011). De informatiedichtheid van een tekst geeft aan hoeveel verschillende concepten een tekst bevat. Teksten met meerdere verschillende concepten worden langzamer gelezen en ook minder goed onthouden (Kintsch,

Kozminsky, Streby, McKoon & Keenan, 1975). Daarnaast wordt voor het schrijven van gemakkelijke teksten aangeraden om het gebruik van metaforen, leenwoorden en afkortingen te vermijden (Vandeghinste & Bulté, 2019). Omdat de invloed van alle deze tekstkenmerken niet verwaarloost kan worden, zal in dit onderzoek ook worden gekeken naar het zojuist genoemde vijftal tekstkenmerken die – naast leesbaarheid – invloed hebben op de moeilijkheid van een tekst: tangconstructies, informatiedichtheid, metaforen, buitenlandse woorden en afkortingen. Zoals eerder vermeld, is deze scriptie onderdeel van een groter onderzoek bestaande uit in totaal vijf verschillende scripties. In deze scriptie zal specifiek worden gefocust op het tekstkenmerk informatiedichtheid. Voor de overige tekstkenmerken wordt verwezen naar de vier andere scripties.

Informatiedichtheid

De informatiedichtheid van een tekst geeft aan hoeveel gegevens een tekst in een bepaalde context aanbiedt. Een tekst met een hoge informatiedichtheid bevat over het algemeen veel feiten (Bentvelsen, 1992) en is daardoor moeilijker te lezen (Kintsch et al, 1975). De informatiedichtheid van een tekst kan worden berekend door te kijken naar de verhouding tussen het aantal unieke woorden (types) en het totaal aantal woorden (tokens) (Renkema, 1983). De type-token ratio (TTR), zoals deze verhouding doorgaans genoemd wordt, geeft deze verhouding weer door het aantal unieke woorden te delen door het totaal aantal woorden. Hierdoor komt de TTR altijd op een getal tussen 0 en 1 uit. Hoe hoger de uitkomst, des te hoger de informatiedichtheid van een tekst en des te moeilijker een tekst te lezen is (Kraf & Pander Maat, 2009). Er dient echter wel rekening gehouden te worden met enkele uitzonderingen. Voor een betrouwbare TTR is het allereerst belangrijk dat homografen, homoniemen en polysemen niet als tokens van één type worden beschouwd (Renkema, 1983). Met andere woorden: woorden die hetzelfde worden geschreven, maar een andere betekenis hebben, moeten niet als hetzelfde woord worden geteld (voorbeelden: *zijn* als werkwoord vs. bezittelijk voornaamwoord; *een* als lidwoord vs. telwoord; *bank* als financiële instelling vs. meubelstuk). Daarnaast is het vanuit taalkundig oogpunt foutief om iedere verbogen of vervoegde vorm als apart type naast de basisvorm te beschouwen (Renkema, 1983). Vervoegingen van werkwoorden (voorbeeld: *ga, gaat, gaan, ging* etc.), meervoudsvormen (voorbeeld: *kind* vs. *kinderen*) en verkleinwoorden (voorbeeld: *broer* vs. *broertje*) dienen dus wel als hetzelfde woord geteld te worden. Tot slot dient men rekening te houden met het feit dat de TTR in belangrijke mate wordt beïnvloed door de lengte van de tekst. Immers: hoe langer de tekst, des

te minder kans op nieuwe woorden. Een langere tekst heeft dus automatisch een lagere TTR dan een kortere tekst (Renkema, 1983).

Onderzoeksvragen

Zoals eerder benoemd, komt het niveau van nieuwscontent niet overeen met het leesniveau van diens publiek (Wasike, 2018) en wordt het met de jaren eigenlijk zelfs alleen maar moeilijker (Dalecki et al., 2009). Het blijft echter van groot belang dat iedere burger in staat is nieuwscontent te lezen en begrijpen (Van Cauwenberge, 2015). Toch is er in Nederland al 40 jaar geen onderzoek meer gedaan naar de leesbaarheid van Nederlandse nieuwscontent en in hoeverre deze leesbaarheid in overeenstemming is met het leesniveaus van de Nederlandse burger. Daarom zal dit onderzoek in eerste instantie de leesbaarheid van Nederlandse nieuwscontent in Nederland in kaart brengen aan de hand van de Flesch-Douma-formule (Douma, 1960) en afzetten tegen het door de overheid voorgeschreven minimaal vereiste leesniveau (een Flesch-Douma-score van minimaal 60). Omdat online nieuwsplatformen inmiddels meer lezers bereiken dan kranten in print (Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, 2019), zal worden gekeken naar de vijf populairste nieuwsplatformen. Omdat de moeilijkheid van nieuwscontent kan afhangen van de rubriek waarin het nieuwsartikel verschijnt (Wasike, 2018), zullen ook verschillende rubrieken worden meegenomen. Om tot deze inzichten te komen, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- 1a. “Wat is de leesbaarheid van de vijf populairste nieuwsplatformen van Nederland?”
- 1b. “Is er verschil in leesbaarheid per platform?”
- 1c. “Is er verschil in leesbaarheid tussen verschillende nieuwsrubrieken?”

Omdat de moeilijkheid van een tekst niet enkel wordt bepaald door leesbaarheid, zal om tot een completer beeld te komen ook worden gekeken naar een vijftal andere tekstkenmerken die – naast leesbaarheid – invloed hebben op de moeilijkheid van een tekst: tangconstructies, informatiedichtheid, metaforen, buitenlandse woorden en afkortingen. Zoals eerder vermeld, is deze scriptie onderdeel van een groter onderzoek bestaande uit in totaal vijf verschillende scripties. In deze scriptie zal specifiek worden gefocust op het tekstkenmerk informatiedichtheid. Om tot inzichten te komen betreffende de informatiedichtheid, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- 2a. “Wat is de informatiedichtheid van de vijf populairste nieuwsplatformen van Nederland?”
- 2b. “Is er verschil in informatiedichtheid per platform?”
- 2c. “Is er verschil in leesbaarheid tussen verschillende nieuwsrubrieken?”

Methode

Materiaal

Om antwoord te krijgen op onderzoeksvraag 1, is een corpus opgesteld van 500 artikelen die zijn genomen van de vijf populairste online nieuwsplatformen in Nederland. Deze nieuwsplatformen zijn: NU.nl, NOS, AD, De Telegraaf en RTL Nieuws (Commissariaat voor de Media, 2019). Er is gekozen voor artikelen met minimaal 200 woorden die online zijn gekomen in 2019. Voor ieder nieuwsplatform zijn 100 artikelen gebruikt, waarvan er steeds willekeurig 20 zijn genomen uit een van de volgende vijf rubrieken: sport, economie, binnenland, buitenland en entertainment. Hier is voor gekozen omdat elk van deze vijf rubrieken op ieder van de vijf nieuwsplatformen wordt gehanteerd. Bij de random steekproeftrekking is gebruik gemaakt van *stratified sampling*. De artikelen zijn door vijf codeurs verzameld via het online archief van Internet Archive (archive.org). Aangezien artikelen van De Telegraaf hier niet terug te vinden waren, zijn die artikelen verzameld via het eigen archief van De Telegraaf. Iedere codeur heeft per nieuwsplatform 20 artikelen verzameld – evenredig verdeeld over de vijf rubrieken – en kwam zo dus tot 100 artikelen. Tezamen met de artikelen van de andere codeurs kwam het totale corpus zo tot 500 artikelen. Om overlap te voorkomen heeft iedere codeur gezocht in verschillende maanden uit 2019. De geanalyseerde eenheden waren de gehele nieuwsartikelen exclusief de titel.

Om antwoord te krijgen op onderzoeksvraag 2, is gebruik gemaakt van slechts een deel van het totale corpus. Zoals eerder benoemd, heeft iedere onderzoeker zich bij onderzoeksvraag 2 gericht op een andere factor die, naast leesbaarheid, invloed kan hebben op hoe moeilijk een tekst te lezen. Hiervoor heeft iedere onderzoeker diens eigen verzamelde artikelen gebruikt. Het corpus dat gebruikt is om antwoord te krijgen op onderzoeksvraag 2 bestond dus uit 100 artikelen: 20 artikelen per nieuwsplatform, evenredig verdeeld over de rubrieken sport, economie, binnenland, buitenland en entertainment.

Procedure

De onafhankelijke variabele nieuwsplatform kreeg een van de volgende vijf codes (nominaal meetniveau): NU.nl, NOS, AD, De Telegraaf of RTL Nieuws. De onafhankelijke variabele, rubriek, kreeg een van de volgende vijf codes (nominaal meetniveau): Sport, Economie, Binnenland, Buitenland of Entertainment.

Om de afhankelijke variabele leesbaarheid van de artikelen te bepalen, is gebruik gemaakt van de openbare leesbaarheidsrekenmachine van Jeroen van der Gun (jeroenvandergun.nl/leesbaarheidstest). Deze tool berekent de leesbaarheid van een tekst aan

de hand van de Flesch-Douma-formule en geeft deze weer op een schaal van 0 tot 100, waarbij moeilijker leesbare teksten lager scoren (Flesch, 1949). De specifieke formule voor de Flesch-Douma-formule is:

$$206.835 - 0.93 \times \left(\frac{\text{totaal aantal woorden}}{\text{totaal aantal zinnen}} \right) - 77 \times \left(\frac{\text{totaal aantal lettergrepen}}{\text{totaal aantal woorden}} \right)$$

De tool werkt als volgt: de tekst van een artikel wordt door een codeur naar de leesbaarheidsrekenmachine gekopieerd. Om tot het aantal woorden te komen, telt de tool het aantal keren dat een of meerdere klinker(s) wordt geïsoleerd tussen twee witruimtes (spaties). Om tot het aantal zinnen te komen, telt de tool het aantal keren dat een punt, uitroepetekens, vraagteken, puntkomma of dubbele punt wordt gevolgd door een witruimte. Regelovergangen worden eveneens gezien als het einde van een zin. Om tot het totaal aantal lettergrepen te komen, telt de tool het aantal klanken aan de hand van vooraf gedefinieerde combinaties van klinkers. Vervolgens drukt de tool met deze gegevens de leesbaarheid van een tekst uit op een schaal van 0 tot 100 (interval meetniveau) aan de hand van de Flesch-Douma-formule (Jeroen van der Gun, persoonlijke communicatie, 11 mei 2020).

Om de afhankelijke variabele informatiedichtheid van de artikelen te bepalen, is gebruik gemaakt van de type-token ratio (TTR). De TTR geeft de verhouding weer tussen het aantal unieke woorden (types) en het totaal aantal woorden (tokens) in een tekst. Door het aantal unieke woorden te delen door het totaal aantal woorden komt de TTR altijd op een getal tussen 0 en 1 uit. Hoe hoger de uitkomst, des te hoger de informatiedichtheid van een tekst en des te moeilijker een tekst te lezen is (Kraf & Pander Maat, 2009). Om tot het aantal unieke en totale aantal woorden van een artikel te komen, is de tekst van dat artikel door een codeur naar de openbare woordenteller van Comment Picker gekopieerd (commentpicker.com/nl/woorden-teller.php). Deze tool geeft het aantal unieke en totale aantal woorden van een tekst weer. Vervolgens is de tekst door codeurs nagelopen op homoniemen, homografen, werkwoordvervoegingen, meervoudsvormen en verkleinwoorden. Iedere homoniem en homograaf werd opgeteld bij het aantal unieke woorden, terwijl iedere werkwoordvervoeging, meervoudsvorm en ieder verkleinwoord werd afgetrokken van het aantal unieke woorden². Tot slot is het nieuwe aantal unieke woorden van de tekst door de codeur gedeeld door het totaal aantal woorden om tot de informatiedichtheid van het artikel te komen – uitgedrukt in TTR als

² Voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze procedure, zie het codeboek in Bijlage 1.

een getal tussen 0 en 1 (interval meetniveau). De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele Informatiedichtheid was goed: $r(25) > .99, p < .001$.

Statistische toetsing

Om de verschillen te achterhalen tussen de verschillende nieuwsplatformen en rubrieken, is gebruik gemaakt van eenweg variantie-analyses.

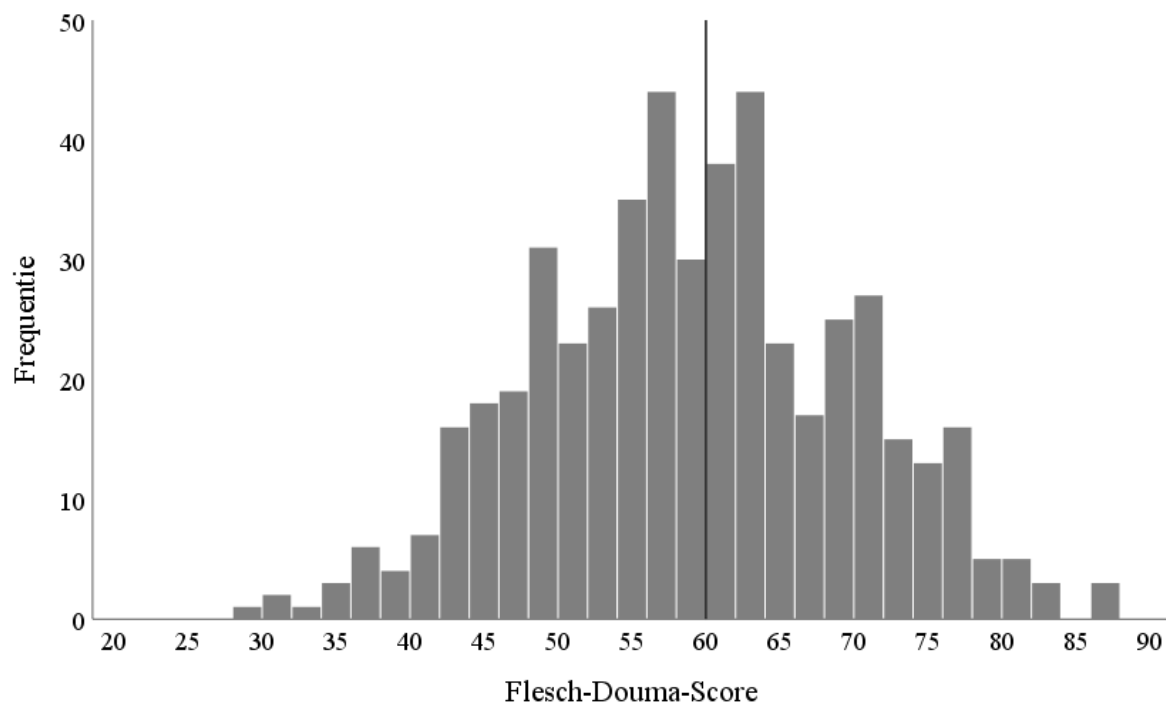
Resultaten

Tabel 3. Gemiddelde, standaardafwijking (tussen haakjes), minimum en maximum voor de leesbaarheid (Flesch-Douma-score op een schaal van 0 – 100; hogere score betekent betere leesbaarheid) en het aantal woorden van alle onderzochte artikelen

	Gemiddelde	Minimum	Maximum	Aantal
Leesbaarheid	58.58 (10.72)	29	87	500
Aantal woorden	319.35 (130.11)	200	896	500

Onderzoeksvraag 1a

Aan de hand van onderzoeksvraag 1a is onderzocht wat de leesbaarheid van de vijf populairste nieuwssites in Nederland is. In totaal zijn 500 artikelen op leesbaarheid onderzocht aan de hand van de Flesch-Douma-formule. Zoals te zien in Tabel 3, was het gemiddeld aantal woorden van alle onderzochte artikelen 319.35 ($SD = 130.11$) en was de gemiddelde Flesch-Douma-score van alle onderzochte artikelen 58.58 ($SD = 10.72$). De gemiddelde Flesch-Douma-score van alle onderzochte artikelen lag dus onder de streefscore van 60, maar dit verschil was niet significant. In totaal scoorden 266 van de 500 (53%) onderzochte artikelen een Flesch-Douma-

Figuur 1. Frequentieverdeling van de Flesch-Douma-score voor alle onderzochte artikelen, waarbij 60 de minimale streefscore is

Tabel 4. Gemiddelde leesbaarheid (Flesch-Douma-score op een schaal van 0 – 100; hogere score betekent betere leesbaarheid), standaardafwijking (tussenhaakjes), minimale Flesch-Douma-score en maximale Flesch-Douma-score voor de verschillende nieuwsplatformen

	Leesbaarheid	Minimum	Maximum	Aantal
RTL Nieuws	63.15 (10.16)	44	87	100
AD	59.20 (10.74)	32	86	100
NOS	58.17 (9.87)	34	80	100
NU.nl	56.59 (11.35)	29	81	100
De Telegraaf	55.80 (10.03)	37	82	100

score lager dan de streefscore van 60 (zie Figuur 1). Verder scoorden 44 van de 500 (10%) een Flesch-Douma-score lager dan 45, en scoorde 1 van de 500 artikelen een Flesch-Douma-score lager dan 30.

Onderzoeksvraag 1b

Aan de hand van onderzoeksvraag 1b is onderzocht of er verschil in leesbaarheid zit tussen de verschillende nieuwsplatformen. Uit een eenweg variantie-analyse van Platform op Flesch-score bleek een significant hoofdeffect van Platform ($F(4, 495) = 7.59, p < .001$). De Flesch-score van RTL Nieuws ($M = 63.15, SD = 10.16$) bleek hoger dan die van zowel NOS ($p = .008; M = 58.17, SD = 9.87$) als NU.nl ($p < .001; M = 56.59, SD = 11.35$) als De Telegraaf ($p < .001; M = 55.80, SD = 10.03$). De Flesch-scores van de overige platformen verschilden niet significant van elkaar ($p > .077$). Alle toetsen zijn Bonferroni-gecorrigeerd. Zoals te zien in Tabel 4, scoorden NOS, NU.nl en De Telegraaf dus het laagst. RTL Nieuws scoorde als enige nieuwsplatform gemiddeld boven het minimale streefniveau van 60.

Onderzoeksvraag 1c

Aan de hand van onderzoeksvraag 1c is onderzocht of er verschil in leesbaarheid zit tussen de verschillende nieuwsrubrieken. Uit een eenweg variantie-analyse van Rubriek op Flesch-score bleek een significant hoofdeffect van Rubriek ($F(4, 495) = 30.43, p < .001$). De Flesch-score van Entertainment ($M = 65.77, SD = 10.47$) bleek hoger dan die van zowel Sport ($p = .027; M = 61.66, SD = 10.11$) als Binnenland ($p < .001; M = 58.50, SD = 8.96$) als Economie ($p < .001; M = 53.68, SD = 8.45$) als Buitenland ($p < .001; M = 53.30, SD = 10.06$). Verder bleken de Flesch-scores van zowel Sport als Binnenland hoger dan die van zowel Economie ($p < .001; p$

Tabel 5. Gemiddelde leesbaarheid (Flesch-Douma-score op een schaal van 0 – 100; hogere score betekent betere leesbaarheid), standaardafwijking (tussenhaakjes), minimale Flesch-Douma-score en maximale Flesch-Douma-score voor de verschillende nieuwsrubrieken

	Leesbaarheid	Minimum	Maximum	Aantal
Entertainment	65.77 (10.47)	32	86	100
Sport	61.66 (10.11)	34	87	100
Binnenland	58.50 (8.96)	40	87	100
Economie	53.68 (8.45)	36	74	100
Buitenland	53.30 (10.06)	29	77	100

= .004) als Buitenland ($p < .001$). De Flesch-scores van de overige rubrieken verschilden niet significant van elkaar ($p > .208$). Alle toetsen zijn Bonferroni-gecorrigeerd. Zoals te zien in Tabel 5, scoorde de rubriek Entertainment dus het hoogst, terwijl de rubrieken Economie en Buitenland het laagst scoorden. De rubrieken Entertainment en Sport scoorden als enige rubrieken gemiddeld boven het minimale streefniveau van 60.

Onderzoeksvraag 2a

Aan de hand van onderzoeksvraag 2a is onderzocht wat de informatiedichtheid van de vijf populairste nieuwssites in Nederland is. In totaal zijn 500 artikelen op informatiedichtheid onderzocht aan de hand van de type-token ratio (TTR). Zoals te zien in Tabel 6, was het gemiddeld aantal woorden van alle onderzochte artikelen die zijn onderzocht op informatiedichtheid 257.62 ($SD = 52.89$) en was de gemiddelde TTR van deze artikelen .64 ($SD = .04$). De gemiddelde Flesch-Douma-score voor de artikelen onderzocht op informatiedichtheid was 57.28 ($SD = 10.69$).

Tabel 6. Gemiddelde, standaardafwijking (tussen haakjes), minimum en maximum voor de informatiedichtheid (TTR op een schaal van 0 – 1; hogere score betekent hogere informatiedichtheid), leesbaarheid (Flesch-Douma-score op een schaal van 0 – 100; hogere score betekent betere leesbaarheid) en het aantal woorden van alle artikelen onderzocht op informatiedichtheid

	Gemiddelde	Minimum	Maximum	Aantal
Informatiedichtheid	.64 (.04)	.54	.73	100
Flesch-score	57.28 (10.69)	37	86	100
Aantal woorden	257.62 (52.89)	200	422	100

Tabel 7. Gemiddelde informatiedichtheid (TTR op een schaal van 0 – 1; hogere score betekent hogere informatiedichtheid), standaardafwijking (tussenhaakjes), minimale informatiedichtheid en maximale informatiedichtheid voor de verschillende platformen

	Informatiedichtheid	Minimum	Maximum	Aantal
RTL Nieuws	.61 (.03)	.54	.66	20
NU.nl	.64 (.04)	.54	.71	20
NOS	.64 (.04)	.56	.72	20
AD	.65 (.04)	.58	.73	20
De Telegraaf	.65 (.04)	.54	.73	20

Onderzoeksvraag 2b

Aan de hand van onderzoeksvraag 2b is onderzocht of er verschil in informatiedichtheid zit tussen de verschillende nieuwsplatformen. Uit een eenweg variantie-analyse van Platform op Informatiedichtheid bleek een significant hoofdeffect van Platform ($F(4, 95) = 2.87, p = .027$). De Informatiedichtheid van RTL Nieuws ($M = .61, SD = .03$) bleek lager dan die van De Telegraaf ($p = .023; M = .65, SD = .04$), zoals te zien in Tabel 7. De Informatiedichtheid van de overige platformen verschilden niet significant van elkaar ($p > .092$). Alle toetsen zijn Bonferroni-gecorrigeerd.

Onderzoeksvraag 2c

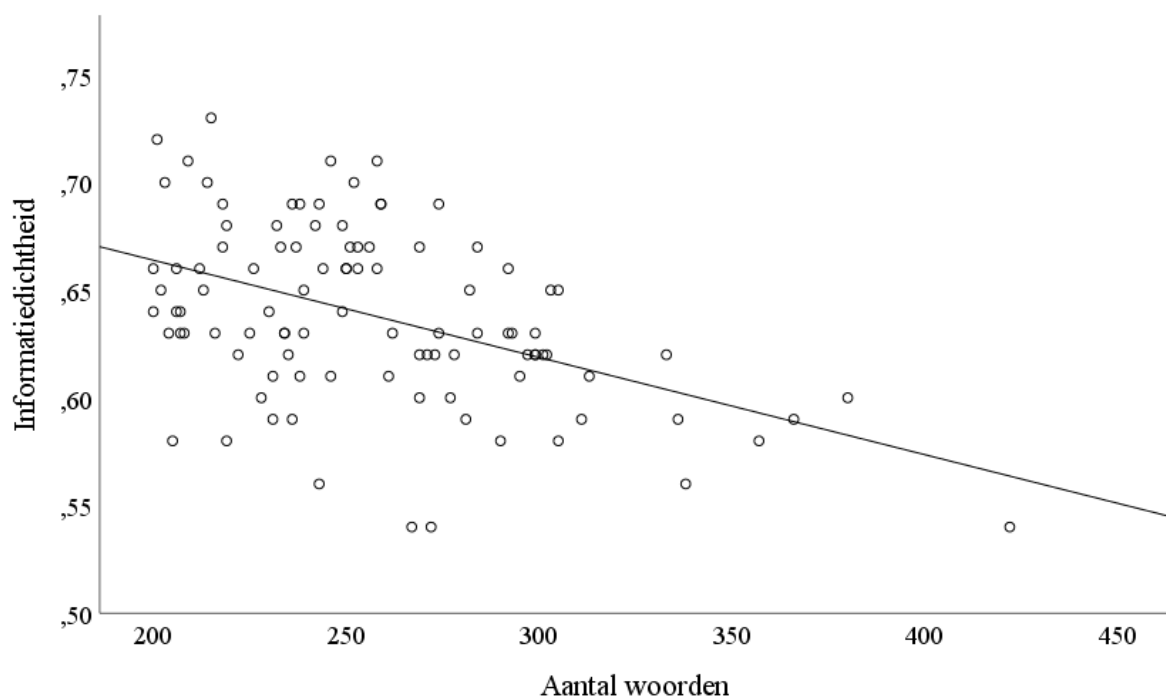
Aan de hand van onderzoeksvraag 2b is onderzocht of er verschil in informatiedichtheid zit tussen de verschillende nieuwsrubrieken. Uit een eenweg variantie-analyse van Rubriek op Informatiedichtheid bleek een significant hoofdeffect van Rubriek ($F(4, 95) = 4.32, p = .003$). De Informatiedichtheid van Economie ($M = .61, SD = .04$) bleek lager dan die van zowel Sport ($p = .047; M = .65, SD = .04$) als Entertainment ($p = .002; M = .66, SD = .03$), zoals te zien in Tabel 8. De Informatiedichtheid van de overige rubrieken verschilden niet significant van elkaar ($p > .147$). Alle toetsen zijn Bonferroni-gecorrigeerd.

Tabel 8. Gemiddelde informatiedichtheid (TTR op een schaal van 0 – 1; hogere score betekent hogere informatiedichtheid), standaardafwijking (tussenhaakjes), minimale informatiedichtheid en maximale informatiedichtheid voor de verschillende rubrieken

	Informatiedichtheid	Minimum	Maximum	Aantal
Economie	.61 (.04)	.54	.70	20
Binnenland	.63 (.04)	.51	.71	20
Buitenland	.64 (.04)	.59	.73	20
Sport	.65 (.04)	.54	.72	20
Entertainment	.66 (.03)	.62	.70	20

Complicaties

Zoals eerder benoemd, dient er bij het berekenen van de informatiedichtheid aan de hand van de type-token ratio echter wel rekening gehouden te worden met het feit dat deze in belangrijke mate wordt beïnvloed door de lengte van een tekst (Renkema, 1983). Uit een correlatie voor het Aantal woorden ten opzichte van de Informatiedichtheid van een artikel bleek er inderdaad een significant, negatief verband te bestaan ($r(100) = -.47, p < .001$). Naarmate artikelen meer woorden telden, bleken zij een lagere informatiedichtheid te hebben (zie Figuur 2).

Figuur 2. Samenhang tussen aantal woorden en informatiedichtheid

Conclusie

Onderzoeksvraag 1

Het doel van dit onderzoek was om in eerste instantie de leesbaarheid van Nederlandse online nieuwscontent in kaart te brengen. Dit is gedaan door 500 artikelen van de vijf grootste Nederlandse online platformen te analyseren aan de hand van de Flesch-Douma-formule, die de leesbaarheid van een tekst uitdrukt op een schaal van 0 tot 100, waarbij een hogere score een betere leesbaarheid betekent. Met behulp van het Europees Referentiekader is afgeleid dat Nederlandse nieuwscontent idealiter een minimale Flesch-Douma-score van 60 behaalt. In dat geval zal namelijk minimaal 80% van de Nederlandse bevolking in staat zijn die content adequaat te interpreteren en verwerken. Uit de resultaten bleek dat de gemiddelde Flesch-Douma-score van alle onderzochte artikelen 58.58 is en daarmee dus net onder de streefscore valt. In totaal scoorde iets meer dan de helft (53%) van de artikelen onder de streefscore.

Vervolgens is gekeken naar mogelijke verschillen in leesbaarheid tussen de verschillende nieuwsplatformen. De nieuwsplatformen met de slechtste leesbaarheid zijn De Telegraaf, NU.nl en NOS, met gemiddelde Flesch-Douma-scores van respectievelijk 55.80, 56.59 en 58.17. RTL Nieuws was het enige nieuwsplatform dat gemiddeld boven de streefscore van 60 scoorde, met een gemiddelde Flesch-Douma-score van 63.15.

Tot slot is gekeken naar mogelijke verschillen in leesbaarheid tussen de verschillende nieuwsrubrieken. De nieuwsrubriek met veruit de beste leesbaarheid is entertainment, met een gemiddelde Flesch-Douma-score van 65.77, gevolgd door sport, met een gemiddelde Flesch-Douma-score van 61.66. De nieuwsrubrieken met veruit de slechtste leesbaarheid zijn buitenland en economie, met gemiddelde Flesch-Douma-scores van respectievelijk 53.30 en 53.68. Entertainment en sport waren de enige nieuwsrubrieken die gemiddeld boven de streefscore van 60 scoorden. De nieuwsrubriek binnenland scoorde met gemiddelde Flesch-Douma-score van 58.50 wel boven de nieuwsrubrieken buitenland en entertainment, maar scoorde gemiddeld nog wel onder de streefscore van 60.

Onderzoeksvraag 2

Om vervolgens tot een completer beeld te komen, was het tweede doel van dit onderzoek om inzicht te krijgen in andere tekstkenmerken die – naast leesbaarheid – invloed hebben op de moeilijkheid van een tekst. In deze scriptie is daarvoor specifiek gekeken naar het tekstkenmerk informatiedichtheid. Hiervoor zijn 100 artikelen van de vijf grootste Nederlandse online nieuwsplatformen geanalyseerd aan de hand van de type-token ratio (TTR), die de informatiedichtheid van een tekst uitdrukt op een schaal van 0 tot 1, waarbij een hogere score

betekent dat een tekst een hogere informatiedichtheid heeft en dus moeilijker te lezen is. Uit de resultaten bleek de gemiddelde TTR van alle onderzochte artikelen .64.

Vervolgens is gekeken naar mogelijke verschillen in informatiedichtheid tussen de verschillende nieuwsplatformen. Het nieuwsplatform met gemiddeld de laagste informatiedichtheid is RTL Nieuws, met een gemiddelde TTR van .61. Het nieuwsplatform met gemiddeld de hoogste informatiedichtheid is De Telegraaf, met een gemiddelde TTR van .65. Op het gebied van informatiedichtheid zijn artikelen van nieuwsplatform RTL Nieuws dus het makkelijkst te lezen, terwijl artikelen van nieuwsplatform De Telegraaf op dit gebied het moeilijkst te lezen zijn.

Tot slot is gekeken naar mogelijke verschillen in informatiedichtheid tussen de verschillende nieuwsrubrieken. De rubriek met de laagste informatiedichtheid was economie, met een gemiddelde TTR van .61. De rubrieken met de hoogste informatiedichtheid waren entertainment en sport, met gemiddelde TTR's van respectievelijk .66 en .65. Op het gebied van informatiedichtheid zijn artikelen uit de rubriek economie dus het makkelijkst te lezen, terwijl artikelen uit de rubrieken entertainment en sport op dit gebied het moeilijkst te lezen zijn.

Discussie

Gemiddeld genomen scoren artikelen van de vijf populairste nieuwsplatformen in Nederland net onder de minimale streefscore die is afgeleid uit het door de Nederlandse overheid voorgeschreven minimale algemeen maatschappelijk functioneel niveau. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat vier van de vijf Nederlanders in staat is het gemiddelde nieuwsartikel adequaat te interpreteren en verwerken. Meer dan de helft van de artikelen valt op dit moment echter al in de waardeschaal tamelijk moeilijk of hoger. Teksten op (minimaal) B1-niveau komen overeen met een Flesch-Douma-score van 60 tot 100. Nederlandse nieuwscontent scoort dus helemaal aan het onderste uiteinde van het spectrum en zit daar zelfs al iets onder. Dat betekent dat lezers die over B1-niveau beschikken op dit moment al grote moeite zullen hebben met het lezen van het gemiddelde nieuwsartikel. Daarnaast is bekend dat nieuwscontent met de jaren over het algemeen eigenlijk alleen maar moeilijker wordt (Dalecki et al., 2009). Mocht de gemiddelde leesbaarheid van Nederlandse nieuwscontent in de komende jaren nog lager onder de 60 dalen, zullen ook lezers die over B1-niveau beschikken niet meer in staat zijn het gemiddelde nieuwsartikel te lezen. Hierdoor is het mogelijk dat binnen afzienbare tijd slechts twee van de vijf Nederlanders nog maar in staat is het gemiddelde nieuwsartikel adequaat te interpreteren en verwerken.

De verschillen tussen de verschillende nieuwsplatformen zijn over het algemeen marginaal te noemen in de context van de Flesch-Douma interpretatietabel. De standaarddeviatie van de leesbaarheid was voor ieder nieuwsplatform ook vrij hoog. Het nieuwsplatform dat er echter vooralsnog het best vanaf komt, is RTL Nieuws. Dit nieuwsplatform behaalde als enige platform een gemiddelde Flesch-Douma-score boven de streefscore van 60, en scoorde ook de laagste informatiedichtheid. Hieruit kan worden geconcludeerd dat, van de vijf populairste online nieuwsplatformen van Nederland, RTL Nieuws de meest toegankelijke is voor de lezer. Het nieuwsplatform dat er het slechtst vanaf komt, is De Telegraaf. Dit nieuwsplatform behoorde tot de platformen met de laagste Flesch-Douma-score en scoorde ook de laagste informatiedichtheid. Hieruit kan worden geconcludeerd dat, van de vijf populairste online nieuwsplatformen van Nederland, De Telegraaf de minst toegankelijke is voor de lezer.

De verschillen tussen de verschillende nieuwsrubrieken zijn aanzienlijk groter dan de verschillen tussen de verschillende nieuwsplatformen. De nieuwsrubrieken entertainment en sport – nieuwsrubrieken die directe voldoening geven (Fowler & Smith, 1982) – hebben gemiddeld de beste leesbaarheid. Deze resultaten komen overeen met eerdere bevindingen van

Stempel (1981), Wasike (2018) en Fowler en Smith (1982). De nieuwsrubrieken met gemiddeld de slechtste leesbaarheid zijn buitenland en economie. Ook deze bevindingen komen overeen met eerder onderzoek van Stempel (1981), Wasike (2018) en Jung (2003). Op het gebied van informatiedichtheid was echter een tegengesteld patroon waar te nemen. Zo bleken artikelen uit de nieuwsrubriek economie gemiddeld de laagste informatiedichtheid te hebben, terwijl artikelen uit de nieuwsrubrieken entertainment en sport juist de hoogste informatiedichtheid hadden. Op het gebied van informatiedichtheid zijn artikelen uit de nieuwsrubriek economie gemiddeld dus het makkelijkst te lezen, terwijl artikelen uit de nieuwsrubrieken entertainment en sport op dit gebied het moeilijkst te lezen zijn. Een mogelijke verklaring voor dit fenomeen kan zijn dat – zo viel op tijdens het verzamelen en coderen van de artikelen – artikelen uit de nieuwsrubriek economie vaak veel dezelfde afkortingen bevatten, waardoor de type-token ratio omlaag gaat.

Beperkingen van dit onderzoek

Allereerst dient in acht te worden genomen dat de tool die is gebruikt om de Flesch-Douma-score te berekenen het aantal woorden bepaald door het aantal keren dat een of meerdere klinker(s) wordt geïsoleerd tussen twee witruimtes (spaties) te tellen. Hierdoor worden cijfers en afkortingen zonder klinkers niet meegeteld. Dit heeft met name impact op artikelen waarin veel cijfers en afkortingen voorkomen – zoals bijvoorbeeld artikelen uit de rubrieken sport en economie, omdat de Flesch-Douma-score van deze artikelen hierdoor ten onrechte omlaag wordt gehaald.

Verder dient rekening te worden gehouden met het feit dat de informatiedichtheid (berekend aan de hand van de type-token ratio) in belangrijke mate wordt beïnvloed door de lengte van de tekst (Renkema, 1983). Dit effect treedt in mindere mate op wanneer teksten worden vergeleken met ruwweg hetzelfde woordenaantal – zoals in dit onderzoek is gebeurd, maar uit de resultaten bleek weldegelijk een verband tussen aantal woorden en informatiedichtheid. Naarmate artikelen meer woorden telden, bleken zij een lagere informatiedichtheid te hebben. Daarnaast was de omvang van het aantal artikelen dat is onderzocht op informatiedichtheid niet optimaal. Zo zijn voor dit tekstkenmerk slechts 100 artikelen geanalyseerd. Hierdoor zijn de gevonden verschillen mogelijk nog niet zo duidelijk als dat ze daadwerkelijk zijn.

Aanbevelingen vervolgonderzoek

Aangezien de discrepantie tussen journalist en lezer al jaren speelt, lijkt het niet een probleem dat in de nabije toekomst zal worden opgelost. Zo is bijvoorbeeld bekend dat journalisten

verhoudingsgewijs een steeds hoger opleidingsniveau hebben en meer geneigd zijn voor zichzelf en andere hoger opgeleiden te schrijven dan voor de lezer (Miljan & Cooper, 2003). Door dit fenomeen heeft momenteel een op de vijf Nederlanders geen toegang tot nieuwscontent en dat aantal lijkt, zoals eerder benoemd, in de komende jaren aanzienlijk groter te worden. Toch liggen er mogelijkheden. Zo is bekend dat bijvoorbeeld romans een gemiddelde Flesch-score halen van 76.12. Dat zou betekenen dat meer dan 90% van de Nederlandse bevolking in staat is de gemiddelde roman te interpreteren en verwerken. Dit lijkt echter niets te hebben afgedaan aan het aanzien en de populariteit van romans (aan de hand van Stempel (1981) zou zelfs het tegenovergestelde beweed kunnen. Vervolgonderzoek zou hierop kunnen focussen door bijvoorbeeld waardeoordelen over teksten met een gemiddelde Flesch-Douma-score van 60 te vergelijken met teksten met een hogere score, om journalisten bewust te krijgen van het feit dat het mogelijk is op een toegankelijker niveau te schrijven.

Afsluiting

De focus van dit onderzoek was om antwoord bieden te op de vraag in hoeverre de leesbaarheid van Nederlandse online nieuwscontent in overeenstemming is met het leesniveau van de Nederlandse burger. Hiermee biedt dit onderzoek inzichten in een onderzoeksgebied dat al 40 jaar lang zeer onderbelicht is geweest. Uit dit onderzoek is gebleken dat het leesbaarheidsniveau gemiddelde nieuwsartikel nog net aansluit bij het leesniveau van 80 procent van de Nederlandse bevolking. Dit percentage lijkt in de nabije toekomst echter snel te slinken. Uit dit onderzoek volgt daarom de aanbeveling aan journalisten om, met de lezer in gedachte, op een toegankelijker niveau te schrijven aan de hand van de richtlijnen voor het schrijven van teksten op B1-niveau.

Referenties

- Aghababian, V., & Nazir, T. A. (2000). Developing normal reading skills: aspects of the visual processes underlying word recognition. *Journal of Experimental Child Psychology*, 76(2), 123-150. doi: 10.1006/jecp.1999.2540
- Bakker, P. (2019, 16 januari). *Nederland telt zes miljoen online nieuwsgebruikers per dag*. Geraadpleegd van <https://www.svdj.nl/nieuws/zes-miljoen-online-nieuwsgebruik/>
- Bentvelsen, E. (1992). *Pr-begrippen begrepen: Public relations kernbegrippenlijst*. (z.p.): Uitgeverij Keikes.
- Braat, M. (2015). *Schrijven op B1-niveau: makkelijker gezegd dan gedaan?: Een onderzoek naar de begrijpelijkheid van webteksten van gemeenten* (Masterscriptie). Geraadpleegd van: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/308122>
- Commissariaat voor de Media (2019). *Mediamonitor 2019*. Hilversum: Commissariaat voor de Media.
- Dahlgren, P. (2009). *Media and political engagement: Citizens, communication, and democracy*. New York: Cambridge University Press
- Dalecki, L., Lasorsa D. L., & Lewis S. C. (2009). The news readability problem. *Journalism Practice*, 3(1), 1–12. doi: 10.1080/17512780802560708
- Danielson, W. A., Lasorsa, D. L., & Im, D. S. (1992). Journalists and novelists: A study of diverging styles. *Journalism Quarterly*, 69, 436-446. doi: 10.1177/107769909206900217
- Delli Carpini, M. X., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Douma, W. H. (1960). *De leesbaarheid van landbouwbladen: Een onderzoek naar en een toepassing van leesbaarheidsformules*. Wageningen: Landbouwhogeschool.
- Flesch, R. F. (1949). *The Art of Readable Writing*. New York: Harper.
- Flesch, R. F. (1981). *How to write plain English: A book for lawyers and consumers*. New York: Barnes & Noble.
- Fowler, G. L. Jr. (1978). The comparative readability of newspapers and novels. *Journalism Quarterly*, 55(3), 589–592. doi: 10.1177/107769907805500327
- Fowler, G. L. Jr., & Smith, E. J. (1982). Readability of delayed and immediate reward contend in Time and Newsweek. *Journalism Quarterly*, 59(3), 431–460. doi: 10.1177/107769908205900311
- Gunning, R. (1952). *The technique of clear writing*. New York: McGraw-Hill.

- Harrison, C. (1980). *Readability in the classroom*. New York: Cambridge University Press.
- Heij, K., & Visser, W. (2006). *Schrijven in eenvoudig Nederlands*. Den Haag: SDU Uitgevers.
- Jansen, C., & Boersma, N. (2013). Meten is weten? Over de waarde van de leesbaarheidsvoorspellingen van drie geautomatiseerde Nederlandse meetinstrumenten. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 35(1), 47-62. doi: 10.5117/TVT2013.1.JANS
- Jansen, C., & Lentz, L. (2008). Hoe begrijpelijk is mijn tekst? De opkomst, neergang en terugkeer van de leesbaarheidsformules. *Onze Taal*, 77(1), 4-7.
- Jung, J. (2003). Business news web sites differ from newspapers in business content. *Newspaper Research Journal*, 24(2), 114-119. doi: 10.1177/073953290302400209
- Kim, J., Wyatt, R. O., & Katz, E. (1999). News, talk, opinion, participation: The part played by conversation in deliberative democracy. *Political Communication*, 16(4), 361-385. doi: 10.1080/105846099198541
- Kintsch, W., Kozminsky, E., Streby, W. J., McKoon, G., & Keenan J. M. (1975). Comprehension and recall of text as a function of content variables. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 14(2), 158-169. doi: 10.1016/S0022-5371(75)80065-X
- Kliegl, R., Grabner, E., Rolfs, M., & Engbert, R. (2004). Length, frequency, and predictability of words on eye movements in reading. *European Journal of Cognitive Psychology*, 16(1/2), 262-284. doi: 10.1080/09541440340000213
- Kraf, R., & Pander Maat, H. (2009). Leesbaarheidsonderzoek: Oude problemen, nieuwe kansen. *Tijdschrift voor taalbeheersing*, 31(2), 97-123. doi: 10.5117/TVT2009.2.LEES356
- Meijer, D., & Noijons, J. (2008). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor moderne vreemde talen: Leren, onderwijzen, beoordelen*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Miljan, L., & Cooper, B. (2003). *Hidden agendas: How journalists influence the news*. Vancouver: University of British Columbia Press. doi: 10.2307/3552631
- Möller, J., & de Vreese, C. H. (2013). The differential role of the media as an agent of political socialisation in Europe. *European Journal of Communication*, 28(3), 309-325. doi: 10.1177/0267323113482447
- Newton, K. (1999). Mass media effects: Mobilization or media malaise? *British Journal of Political Science*, 29(4), 577-599.
- OECD (2013). *OECD skills outlook 2013: First results from the survey of adult skills*. OECD Publishing. doi: 10.1787/9789264204256-en
- Pelgrims, P. (2005). *Journalistieke radio- en tv-teksten schrijven*. Amsterdam: Lannoo.
- Porter, W. C. (1982). The value of readability studies. *Editor & Publisher*, 1(5), 84.

- Redish, J. (2000). Readability formulas have even more limitations than Klare discusses. *ACM Journal of Computer Documentation*, 24(3), 132-137. doi: 10.1145/344599.344637
- Renkema, J. (1983). Onderzoek naar woordenrijkdom: Taalstatistische analyse via een microcomputer. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 5(4), 275-289.
- Rijksoverheid (z.d.). *Taalniveau B1*. Geraadpleegd van: <https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/rijkswebsites/aanbevolen-richtlijnen/taalniveau-b1>
- Scholten, O. (1982). *Krant en democratie: Een studie naar politieke informatie in landelijke dagbladen*. Amsterdam: VU Boekhandel/Uitgeverij.
- SLO. (2020, 28 januari). *Referentiekader taal*. Geraadpleegd van: <https://slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/nederlands/referentiekader-taal/>
- Stapler, H. (1985). The one-sentence/long-sentence habit of writing leads and how it hurts readership. *Newspaper Research Journal*, 7(1), 17-27. doi: 10.1177/073953298500700103
- Stempel, I. H. (1981). Readability of six kinds of content in newspapers. *Newspaper Research Journal*, 3(1), 32–37. doi: 10.1177/073953298100300105
- Temperley, D. (2007). Minimization of dependency length in written English. *Cognition*, 105(2), 300-333. doi: 10.1016/j.cognition.2006.09.011
- Van Cauwenberge, A. (2015). *The quest for young eyes: Aandacht voor nieuws bij jonge mensen in de Lage Landen*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Van der Spek, E. (2011). *Schrijven voor lezers: Doelgericht schrijven van zakelijke teksten*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Vandeghinste, V., & Bulté, B. (2019). Linguistic proxies of readability: Comparing easy-to-read and regular newspaper Dutch. *Computational Linguistics in the Netherlands Journal*, 9, 81-100.
- Wasike, B. (2018). Preaching to the choir? An analysis of newspaper readability vis-à-vis public literacy. *Journalism*, 19(11), 1570-1587. doi: 10.1177/1464884916673387
- Weeks, W. B., & Wallace, A. E. (2002). Readability in British and American prose at the start of the 21st century (reading, writing and revalidation). *British Medical Journal*, 325(7378), 1451-1452.
- Yamamoto, M. (2011). Community newspaper use promotes social cohesion. *Newspaper Research Journal*, 32(1), 19–33.

Bijlage 1 – Codeboek

Uitzondering	Definitie	Voorbeeld	Transformatie Aantal
Homoniemen en homografen	Homoniemen zijn woorden die hetzelfde worden geschreven en dezelfde klank hebben, maar een andere betekenis hebben. Homografen zijn woorden die hetzelfde worden geschreven, maar een andere klank en betekenis hebben	<i>zijn</i> als werkwoord vs. bezittelijk voornaamwoord (“Wij <i>zijn</i> erg gelukkig” vs. “Hij kon <i>zijn</i> geluk niet op”) <i>regent</i> als bestuurder vs. neerslag (“Prins Karel was <i>regent</i> tijdens de koningskwestie” vs. “Karel ziet dat het buiten <i>regent</i> ”)	unieke woorden +1 voor iedere unieke homoniem of homograaf
Werkwoordvervoegingen	Werkwoordvervoegingen zijn de vormveranderingen bij werkwoorden waarmee tijd (1), persoon (2), getal (3) en/of wijs (4) wordt uitgedrukt. Dit geldt voor zowel sterke als zwakke werkwoorden.	(1) het brandt vs. het brandde (2) ik loop vs. jij loopt (3) hij werkt vs. zij werken (4) sta stil! vs. wij staan	-1 voor iedere unieke vervoeging van een werkwoord waarvan al minstens één andere vervoeging in de tekst staat

Uitzondering	Definitie	Voorbeeld	Transformatie Aantal
			unieke woorden per case
Meervoudsvormen	Een meervoudsvorm is de vorm van een woord die, in tegenstelling tot de enkelvoudsvorm van datzelfde woord, slaat op meer dan één persoon of voorwerp.	kind vs. <i>kinderen</i> broer vs. broers perzik vs. <i>perziken</i> auto vs. auto's zee vs. zeeën	-1 voor iedere unieke meervoudsvorm van een woord waarvan de enkelvoudsvorm ook in de tekst staat
Verkleinwoorden	Verkleinwoorden zijn zelfstandig naamwoorden (of soms bijwoorden) waarmee de kleine vorm wordt bedoeld. Verkleinwoorden eindigen vaak op -je, -tje of -pje. Bij een verkleinwoord wordt altijd het lidwoord <i>het</i> gebruikt.	de hand vs. <i>het handje</i> de maan vs. <i>het maantje</i> het raam vs. <i>het raampje</i> de jongen vs. <i>het jongetje</i> het gat vs. <i>het gaatje</i>	-1 voor ieder uniek verkleinwoord van een woord waarvan de basisvorm ook in de tekst staat